

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора, професора кафедри туризму
Національного університету «Чернігівська політехніка»

Рогового Андрія Віталійовича

на дисертаційну роботу

Лобка Олега Миколайовича на тему:

**«Розвиток системи кредитного менеджменту банківських установ в
умовах диджиталізації ринку фінансових послуг»,**

поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження

Забезпечити ефективну діяльність банківських установ у напрямку надання кредитних послуг є однією з головних задач їхніх власників та керівництва. В Україні сьогодні надання кредитних послуг комерційними банками є основним джерелом створення позикових ресурсів в межах національної економіки, а тому їхня діяльність у цій сфері є важливою з позиції забезпечення подальшого соціального та економічного розвитку країни.

Кредитна діяльність завжди є ризиковим бізнесом, який є невід'ємною складовою роботи банківських установ. Відповідно банки постійно шукають способи мінімізувати потенційні фінансові ризики та максимізувати власні доходи. У сучасних реаліях це їм вдається здійснювати за допомогою активного використання цифрових технологій.

Цифровізація ринку фінансових послуг є основним трендом подальшого розвитку фінансових установ. Саме використання цифрових технологій сьогодні стає необхідним для банківських установ, щоб залишатися конкурентоздатними на ринку кредитних послуг та відповідати встановленим вимогам до здійснення кредитної діяльності. Відповідно система кредитного менеджменту цих установ сьогодні перебуває у процесі складної системної трансформації. Її особливості сьогодні недостатньо вивчені та обґрунтовані з теоретичної та прикладної сторони, враховуючи потенціал цифрових технологій та стрімкі темпи використання їх комерційними банками.

Відповідно, враховуючи окреслене, можна стверджувати, що тема дослідження дисертанта Лобка О.М. є актуальною.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційну роботу виконано згідно з тематикою плану науково-дослідних робіт Національного університету «Чернігівська політехніка» МОН України за наступними темами: «Стратегічні пріоритети та механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (№ державної реєстрації 0118U004407); «Формування інноваційно-інвестиційних засад сталого розвитку суб'єктів підприємництва в умовах євроінтеграції» (№ державної реєстрації 0121U113249); «Розвиток ринку кредитних послуг в умовах становлення цифрової економіки» (№ державної реєстрації 0121U113250).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, розроблені методичні підходи та рекомендації, що містяться у дисертації, є обґрунтованими. Виконане дослідження побудоване на глибокому та багатосторонньому аналізі наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, на застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Ступінь обґрунтованості наукових положень підтверджується також використанням дисертантом достатньої інформаційної бази, а саме: законодавчих та нормативно-правових актів України, офіційної статистичної інформації, вітчизняних та зарубіжних публікацій з досліджуваної тематики, особистих спостережень автора.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується використанням сукупності таких методів дослідження: контент-аналіз, методи узагальнення та абстрагування, системний підхід, індукції, дедукції, статистичні методи, економетричне моделювання, SWOT-аналіз, методи аналізу, синтезу, табличний метод. Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та

представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, науковими публікаціями.

Структура дисертаційної роботи визначається її метою і спрямована на вирішення поставлених у роботі завдань відповідно до логіки її взаємозв'язку. Кількість завдань є цілком достатньою для досягнення мети роботи.

Структура і зміст дисертаційної роботи.

Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження є цілісною, завершеною науковою працею, що містить комплекс структурних елементів: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінок, з них основний текст – 206 сторінок. Перелік використаних джерел містить 236 найменувань і розміщений на 27 сторінках, додатки – 7 сторінок. У тексті дисертації розміщено 51 рисунок та 15 таблиць.

Дисертація містить логічні схеми, структуровані таблиці, що дозволяє комплексно сприйняти дослідження як розгорнуту та узагальнену наукову роботу. Анотація дисертації повністю відображає її структуру, розкриває отримані наукові результати та висновки, логіку дослідження.

Загалом, можна стверджувати, що дисертаційна робота є завершеною працею, що виконана автором самостійно, містить цінні наукові положення теоретичного та прикладного характеру.

Наукова новизна одержаних результатів

Серед основних положень наукової новизни варто виокремити наступні.

1. Розширено понятійно-категоріальний апарат фінансової науки у частині уточнення сутності дефініції «кредитний менеджмент банку», що здійснено автором на основі аналізу та уточнення змісту таких дефініцій: «кредит», «менеджмент», «кредитний менеджмент», «банк». У підсумку автором запропоновано кредитний менеджмент банку розглядати як сукупність

управлінських дій, які здійснюються в межах банківської установи та спрямовані на забезпечення організації процесів розробки, продажу кредитних продуктів, аналітичної та консультаційної роботи з клієнтами, ефективної системи оцінки кредитних ризиків та роботи з кредиторською заборгованістю.

2. Визначено наукові підходи до дослідження сутності кредитного менеджменту банку, що здійснено на основі використання методології системного підходу. Це дало можливість описати зміст системи кредитного менеджменту банку та конкретизувати особливості її функціонування, основні завдання та роль у розвитку банківського менеджменту.

3. Обґрунтовано наукові підходи до конкретизації структури системи кредитного менеджменту банку. Це було проведено на основі дослідження змісту таких підходів: організаційний, процесний, суб'єктний, структурно-продуктовий, стратегічний. У подальшому це дало можливість обґрунтувати доцільність використання процесного підходу для ідентифікації елементів системи кредитного менеджменту банку та описати їхній взаємозв'язок.

4. Поглиблено теоретико-прикладні положення формування та розвитку банківської цифрової екосистеми. Запропоновано сутність такої екосистеми розглядати як простір взаємодії банківської установи з іншими економічними суб'єктами у процесі використання цифрових каналів, інформаційно-комунікаційних технологій, платформ з метою створення та надання цифрових фінансових послуг клієнтам. Це дало можливість визначити основні елементи зазначеної екосистеми та обґрунтувати провідну роль у її розвитку системи кредитного менеджменту банку з урахуванням сучасних тенденцій цифровізації ринку фінансових послуг.

5. Обґрунтовано наукові засади механізму цифрової трансформації системи кредитного менеджменту банку. Це здійснено через поглиблення та конкретизацію теоретико-прикладних аспектів його функціонування: мети, методів, інструментів, необхідного ресурсного забезпечення та принципів, які були розподілені у дві групи: принципи трансформації та принципи розвитку.

Запропоновано серед таких принципів виокремлювати також наступні: ризик-орієнтоване управління, персоналізація, інклюзія, сталість.

6. Сформульовано алгоритм впровадження технології штучного інтелекту в систему кредитного менеджменту банку, який враховує специфічний вплив зазначеної технології на процес кредитування та управління кредитною діяльністю банківської установи, її потенціал до використання в такій діяльності та наявні можливості комерційних банків використовувати цю технологію.

7. Розроблено концептуальні засади формування сучасної цифрової моделі системи кредитного менеджменту банку, які були сформульовані через опис змісту такої моделі, визначення її характерних ознак та принципів побудови. У подальшому дослідженні це дозволило автору описати наукову платформу трансформації діючої системи кредитного менеджменту банку, її місце в цифровій екосистемі банку.

Практичне значення результатів дослідження

Результати дисертаційної роботи використовуються в діяльності: АТ «Акцент-Банк»: враховано пропозиції щодо формування банківської цифрової екосистеми, використання технології штучного інтелекту для підвищення ефективності кредитного менеджменту (F5A5-RF58-BAP5-2I58 від 05.02.2025); АТ «Райффайзен Банк»: враховано у подальшій роботі банку пропозиції щодо використання технології штучного інтелекту у кредитній діяльності, використано рекомендації автора щодо підвищення ефективності функціонування системи кредитного менеджменту (D1-B89/10/105 від 22.01.2025); Національного університету «Чернігівська політехніка»: використано у навчальному процесі кафедри фінансів, банківської справи та страхування при розробці методичних матеріалів, а також під час проведення лекційних та практичних занять з таких освітніх компонентів: «Банківські операції», «Кредитний менеджмент», «Фінансові технології» (№ 600/07-588/BC від 04.03.2024).

***Повнота викладення наукових результатів дисертації
в опублікованих працях***

Основні положення дослідження опубліковано у 13 наукових працях, серед яких: 1 стаття в іноземному науковому виданні; 6 статей у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних; 6 праць апробаційного характеру.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502), щодо кількості публікацій, відповідності опублікованих результатів тим, що містяться у дисертації, апробації її основних положень.

Дотримання норм академічної доброчесності

Результати аналізу тексту дисертаційної роботи та публікації Лобка О.М. засвідчують відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. Текст дисертації містить посилання на джерела інформації у випадку використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, статистичних даних.

***Висновки та пропозиції, що викликають певні сумніви,
зауваження на окремі суперечності та можуть слугувати
підґрунтям дискусії під час захисту дисертації***

1. У першому розділі дисертації варто було б приділити увагу особливостям використання цифрової технології для надання кредитних послуг банками різним типам позичальників. Цілком зрозуміло, що існує значна специфіка у використанні таких технологій для надання послуг

домогосподарствам, суб'єктам підприємницької діяльності, в т.ч. малим, великим підприємствам та іншим суб'єктам.

2. У підрозділі 1.3 дисертації автор досліджує сутність та особливості функціонування ринку фінансових послуг, визначає концепції розгляду сутності такого ринку, окремі наукові підходи до трактування його змісту, проте, на наш погляд, також доцільно було б проаналізувати чинники, які впливають на формування як попиту, так і пропозиції фінансових послуг. Це дозволило б ґрунтовніше визначити специфічні риси функціонування і розвитку такого ринку в умовах цифрової трансформації.

3. На рис. 1.3 (с. 158) обґрунтовано схему механізму функціонування системи кредитного менеджменту банку. На нашу думку, доцільно в межах цього механізму було описати його основні функції, деталізувати їхній зміст.

4. У третьому розділі дисертації доцільно було б звернути увагу на те, що для різних типів банківських установ, які відрізняються між собою масштабністю діяльності, обсягами активів, процес цифрової трансформації системи кредитного менеджменту має свої відмінності. Відповідно доцільно було б проаналізувати особливості здійснення такої трансформації з урахуванням специфічних рис функціонування різних типів банків на ринку фінансових послуг.

5. У підрозділі 3.3 здобувач значну увагу приділяє опису банківської цифрової екосистеми. На наше переконання доцільно глибше з теоретичної і практичної сторони описати особливості формування такої екосистеми, основних суб'єктів, які залучені до її створення, та умови, за яких така екосистема може ефективно функціонувати і сприяти процесам цифровізації комерційного банку та окремих напрямків його діяльності.

Проте, вказані дискусійні положення та зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Лобка О.М.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Лобка Олега Миколайовича на тему «Розвиток системи кредитного менеджменту банківських установ в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг» є самостійним та завершеним дослідженням, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення, виконане на актуальну тему. За своїм змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає нормативним вимогам.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» (зі змінами) та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами й доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502) та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 19 травня 2023 р. № 502).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що Лобко Олег Миколайович, автор дисертації на тему: «Розвиток системи кредитного менеджменту банківських установ в умовах диджиталізації ринку фінансових послуг», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри туризму
Національного університету
«Чернігівська політехніка»
МОН України

Андрій РОГОВИЙ